

Ієн Ланкастер Флемінг народився у Лондоні 28 травня 1908 року, освіту здобув у Ітонському коледжі¹, після чого присвятив деякий час вивчання мов у Європі. Професійну діяльність розпочав у агентстві новин Рейтерс², пробував себе на посаді біржевого маклера. На початку Другої світової війни призначений особистим помічником директора воєнно-морської розвідки Великої Британії контр-адмірала Джона Годфрі, де грав ключову роль у британських та союзницьких розвідницьких операціях.

Після війни почав працювати в Кемслі Ньюспейперз³ як начальник відділу іноземної кореспонденції «Санді Таймс»⁴ із мережею журналістів, безпосередньо задіяних у холодній війні. Перший його роман «Казино “Руаяль”», надрукований у 1953 році, познайомив світ із Джеймсом Бондом, спеціальним агентом 007. Початковий наклад роману розійшовся менше ніж за місяць. Натхнений успіхом, Флемінг публікував по романові про Бонда щорічно до своєї смерті. Раймонд Чандлер⁵ охарактеризував Флемінга як «найенергійні-

---

¹ The King's College of Our Lady of Eton beside Windsor – приватна британська школа для хлопчиків. Розташована за 30 км від Лондона на березі Темзи. Коледж заснував у 1440 році Генріх VI. Серед випускників 19 прем'єр-міністрів Великої Британії.

² Reuters Group Plc. – британське агентство новин, яке заснував у 1851 році Пол Джуліус Рейтер. Працює 14 тис. співробітників у 91 країні світу.

³ The Kemsley Newspapers Group, створена у 1943 році, на той момент – найбільше видавниче об'єднання Великої Британії.

⁴ The Sunday Times – заснована в 1821 році – найпродаваніша недільна газета Великої Британії. В 1981 році газету придбав Руперт Мердок.

⁵ Раймонд Чандлер (1888–1959) – американський письменник, засновник жанру «крутого детективу» (разом з Дешиллою Хемметом та Джеймсом Кейном).

шого та переконливого письменника трилерів Великої Британії». Його п'ятий роман «Із Росії з любов'ю» сприйняли особливо тепло, а продажі різко злетіли вгору після того, як президент США Джон Кеннеді назвав його однією зі своїх улюблених книг. Загалом книги про Бонда розійшлися накладом 60 мільйонів примірників, а також надихнули на створення надзвичайно успішної кінобондіани, перший фільм якої – «Доктор Но» – з Шоном Коннері¹ в ролі агента 007 побачив світ у 1962 році.

Усі книги про Бонда були написані на Ямайці – у країні, яку Флемінг полюбив ще з часів війни і де він побудував маєток «Золоте око». У 1952 році письменник одружився з Анні Розермер. Його оповідання про чарівний автомобіль «Піф-паф ой-ой-ой», написане в 1961 році для сина подружжя – Каспара, стало єдиною дитячою книгою. Помер Флемінг від серцевого нападу 12 серпня 1964 року.

---

¹ Сер Томас Шон Коннері (нар. 1930) – шотландський кіноактор, який зіграв у шести епізодах Бондіани, а також у 70 інших стрічках (містер Всесвіт 1950 р., «Оскар» (1988), чотири «Золотих Глобуси», п'ять премій BAFTA).

Передмова

О третій ранку запах тютюну та поту в казино стає вкрай нестерпним. Мало-помалу ерозія душі, викликана азартною грою – круто замішаною на жадобі, страху і нервовій напрузі – досягає межі; тоді почуття, що пробудилися, відчайдушно протестують.

Раптом Джеймс Бонд відчув себе стомленим. Він завжди знав міру своїх можливостей та цілковито довіряв своїм відчуттям. Це допомагало уникати виснажування, коли гострота сприйняття притуплюється і призводить до помилок.

Про що кажуть нам ці перші рядки? По-перше, вони відразу переносять нас у *гущу подій*. Нема потреби сидіти в казино до третьої ранку, — а для більшості перших читачів Флемінга таке взагалі неможливе, — щоб відчутти його гламур і мішуру. Читач довіряє своєму провідникові, який буденно, але переконливо пише про ерозію душі та знайомить із головним героєм, який, попри будь-що, є людиною, як ми з вами: він стомлюється, хоча й володіє здібностями, про котрі можна лише мріяти — холодно-кровно оцінює ризик, знає свої можливості й діє рішуче.

Далі нам розповідають, що дещо затіюється. Ми не знаємо, що саме, але відчуваємо, що стоїмо на порозі подій. Бо герой — це людина дії, і події його не оминуть. Насамперед читачі далекого — 1953 року, коли книгу видали — відчували, що їх занурюють у світ витончених вин, першокласного тютюну, дорогого одягу, мальовничих локацій та екзотичних небезпек, які вони не можуть собі дозволити, але здатні уявити. Їхній провідник знав той світ, і вони йому вірили. І наостанок: їм

подобалось ім'я головного героя: сильне, просте, його легко запам'ятати і вимовити, ймовірно, але не доконче англійське, з алюзією на заможну Бонд-стріт¹.

У 1953 м'ясо ще видавали по картках, автомобілі в англійських родинах були дивиною, разом з телефоном, не кажучи про телевізор. Багато міст, особливо Лондон і порти, ще не позбулися вирв від бомб, покалічених будівель та плюща, що бував повсюди. Радянський Союз, де Сталін ще не помер і влада його була сильною, залишався на військових рейках, окупував половину Європи і становив загрозу вільному світові. На сході тривала корейська війна, зловісні та криваві події розгортались у комуністичному Китаї. А недавно винайдена ядерна зброя взагалі загрожувала тотальним знищенням.

Проте траплялись яскраві події національного масштабу: коронація королеви Єлизавети II, підкорення Евересту, а в травні наступного року Роджер Банністер подолав миль менш як за чотири хвилини². А в щоденному бутті більшість населення боролася за виживання на фоні хронічної нестачі житла, обмеженого харчування, ношеного одягу, на міжнародному рівні панував економічний та політичний занепад. Одиниці могли дозволити собі вино, не кажучи про шампанське, більшість узагалі не виїжджала за кордон, за винятком тих, хто воював.

На фоні сірого та безрадісного життя перші рядки «Казино “Руаяль”» виступали, напевне, трубним гласом. Вони провіщали народження міфології національ-

---

¹ Із XVIII століття вулиця елітних butikів і крамниць у лондонському районі Мейфейр. На цій вулиці розташований аукціонний будинок Сотбіс.

² (Нар. 1929 р.) – британський легкоатлет, лікар-невролог, чемпіон Європи 1954 року на дистанції 1500 метрів, командор ордена Британської імперії, кавалер ордена Пошани. Першим в історії пробіг одну миль швидше, ніж за 4 хвилини, хоча вчені стверджували, що це неможливо з погляду фізіології.

ного — а згодом міжнародного — масштабу, такої ж безсмертної і правдоподібної, як королівська коронація чи Еверест або миля за чотири хвилини.

Дивно, мабуть, аналізувати феномен Бонда з погляду достовірності, якщо брати до уваги те, якими мото-рошними деталями обросла ця персона — особливо в кінострічках — але багато чого у його образі ґрунтовано на реальних фактах. Події, змальовані в «Казино “Руаяль”», мають в основі досвід, що набув Ієн Флемінг під час Другої світової як морський офіцер, який працював на директора воєнно-морської розвідки (ДВМР). Сам Флемінг не був шпигуном, не займався саботажем, його не скидали на парашуті над полем битви, не саджали в підводний човен, щоби стежити за переміщенням військ, і не відсиляли висаджувати у повітря мости для допомоги спротиву. Навпроти, він був штабним офіцером, який допомагав розробляти і планувати операції, а також користувався польовими розвідданими (був одним з небагатьох обізнаних із роботою дешифрувальників «Енігми» в Блечлі-Парку¹, який відвідував). Погляд Флемінга на розвідувальні операції є поглядом радше польового агента, ніж аналітика, іншими словами, більше керівника спецоперацій (КСО), а не агента МІ-6.

Саме тому Бонд не є — всупереч загальноновизнаній думці — справжнім агентом. Зазвичай він не збирає розвіддані, не звітує керівнику і не вербує агентів, які розносять для нього секрети. Він здійснює вбивства (чим ніколи на займалися британські спецслужби в мирний час), вчиняє акти саботажу, чи, як у «Казино “Руаяль”», сприяє поваленню та смерті свого ворога. Він — опера-

---

¹ Маєток Блечлі-Парк у Мілтон-Кінгз, Бакінгемпширі – головне місце розташування Урядової школи кодів та шифрів Великої Британії. Фахівці вважають, що розробки з дешифрування (особливо «Енігми»), виконані у Блечлі, скоротили війну принаймні на два роки.

тивник високого рівня, ліцензований убивця, чії методи може і є таємними, але наслідки набувають розголосу.

Насправді його образ ґрунтується на інтересі Флемінґа до середовища і того, що можна назвати аксесуарами бондівського ремесла. Подібно до Раймонда Чандлера, котрий одним з перших високо оцінив «Казино “Руаяль”», Флемінґ багато уваги приділяє описам обстановки, в якій діє його герой (суперечливий аспект щодо важливості наявності цього елемента в сюжеті трилера). Так, у «Казино “Руаяль”» читач отримує детальний опис не тільки інтер’єрів казино і гранд-готелів, а й затишних містечок та безмежних пляжів французького узбережжя. Читач завжди в курсі, у що Бонд одягнений і яку сукню носить Веспер — перша в довжезній черзі дівчина Бонда.

Нема потреби сперечатися, до якої міри Бонд е alter ego самого Флемінґа чи наскільки дівчата Бонда відповідають бажанням Флемінґа, а не тільки власній справжній природі; справа в тому, що Флемінґ помічає, як люди вдягаються, він спостерігає, що вони їдять, курять та п’ють, які картини висять на стінах — і це робить розповідь цікавою. Бонд ніколи просто не запалює сигарету; він запалює «морланд»¹ з трьома золотими смужками від своєї окисленої запальнички «ронсон». Сенс таких деталей, які легко спародіювати, але важко зробити фішкою, не тільки в тім, що вони додають особливості

---

¹ Джеймс Бонд, як і Іен Флемінґ курить сигарети, виготовлені вручну в компанії «Morland & Co.» – без фільтра та з трьома золотими смужками, що робить їх особливими. Тютюн, що використовують для їх виробництва, – балканських і турецьких сортів. Компанія «Morland & Co.», яка згодом припинила існування, була розташована за адресою Гросвенор-стріт 83 у Лондоні. У результаті підвищеного попиту, який ця марка сигарет отримала завдяки романам про Джеймса Бонда, компанія здобула згоду Флемінґа на запуск у серію «James Bond Special» зі своїми славетними трьома золотими смужками і написом «Джеймс Бонд» на кожній сигареті.

сцені чи сприяють зображенню персонажа, а й підсилюють реальність вигаданого світу, який автор намагається створити. Походження родини Флемінга, разом з його службою в період війни та щедрою платнею за журналістську роботу в післявоєнні роки — запорука того, що він знає, про що пише. Бонд завжди одягнений з голочки (як і його творець) — міцний та елегантний чоловік у смокінгу і за всіма ознаками джентльмен, котрого ніколи не сприймуть за викидайла.

Обґрунтована деталізація особливо важлива для Флемінга, коли йдеться про машини та зброю. Роблячи технічні деталі ключовими для розвитку сюжету, письменник продовжує усталену традицію написання трилерів, що розпочав ще Ерскін Чілдерс у «Таємниці пісків»¹, де деталі розкладу руху кораблів та потягів важливі для створення загрозливої і загадкової атмосфери. Акцент на швидкості, з якою куля залишає ствол, та інші судово-медичні подробиці додають оповіданню жвавості.

Завдяки картинам «Голдфінгер» та «Кульова блискавка» образ Бонда нерозривно пов'язаний з автомобілем марки «Астон Мартін ДБ5»², але на життєвому шляху, змальованому в романах та кінофільмах, він зустрічається зі широким спектром машинерії — від скромного «Сітроена 2CV»³ до космічного шаттла. Повсюди в романах, однак, його улюблена марка авто зовсім не «Астон Мартін», а «Бентлі», до того ж у різноманітних версіях. Так, у «Казино «Руаяль»» потужний кабріолет «Бентлі» (двигун — 4,5 літра) військово-морського сірого кольору

---

¹ Пригодницький роман 1903 року.

² Роки виробництва 1963–1965 (всього вироблено 1023 авто) Відрізняється чотирилітровим двигуном і п'ятиступеневою коробкою передач. Потужність 286 к. с.

³ Citroën 2CV – мікролітражний автомобіль потужністю 9, 12, 24, 29 (залежно від модифікації) кінських сил, що компанія випускала у 1949 – 1990 роках.

(улюблений колір Бонда) початку 1930-х років описаний як його єдина пристрасть. Цей автомобіль якнайкраще відображає схильність Флемінга до великих машин з потужними двигунами (він дуже пишався своїм «Форд Тандербердом»¹), хоча, для автора, який знається на машинах, він іноді допускає прикрі помилки (чи це домисел), зображаючи, наприклад, бондівський «Бентлі» як модель «Марк IV», яку компанія ніколи не виробляла.

Щодо зброї, то в «Казино “Руаяль”» він озброює Бонда пласким автоматичним пістолетом «беретта» калібру 25² із гладкою рукояткою (тобто без анатомічних ум'ятин для пальців), а також армійським «кольтом» калібру 45 у салоні авто. Подаючи такі технічні деталі, Флемінг не тільки показує власну обізнаність чи захоплення; він також підживлює завзятість мільйонів фанатів зброї в усьому світі, число яких зіставне з числом колекціонерів іграшкових залізниць, у прагненні знайти помилку автора. Далі наведено приклад скрупульозної, хоча й дратуючої скарги з числа тих, із якими напевне стикався автор (егоїстичний приклад, оскільки це мої власні висновки). Йдеться про вбивство, яке він здійснив. У романі «Казино “Руаяль”» Бонд розказує, як йому вдалося поцілити чоловікові в рота з відстані триста ярдів із «ремінгтона 30/30». Це — короткоствольна револьверна рушниця, такі використовують у вестернах. Я є власником різновиду «вінчестера», який дуже схожий на первісний варіант. Обидві гвинтівки — зброя значної ударної потужності, призначена вбивати великих

---

¹ Американське задньопривідне люксове «купе», яке виробляли з 1955 до 1997 року.

² Йдеться про Beretta 418 – малопотужний, майже жіночий пістолет на вісім патронів, що випускали у 1919–1958 роках. Після критичних зауважень знавця зброї майора Джеффри Бутройда Флемінг уже в «Докторі Но» (1962) замінив пістолет на «Вальтер ППК» калібру 7.65.

тварин з двохсот ярдів, яка поза межами цієї відстані не забезпечує влучності. Навіть із телескопічним прицілом, котрий, як стверджував Бонд, він мав, я би не тримав парі, що поцілю в людину з трьохсот ярдів, тим паче в таку маленьку мішень, як її рот. Звісно, я не Джеймс Бонд.

Інший приклад реалізму «Казино “Руаяль”» — це його гральні сцени, чим, власне, роман і прославився. Флемінг присвячує чимало сторінок, аби переконатися: читач розуміє, що саме відбувається за рулетковим столом, а також у картярських кімнатах, зображуючи ігри та ймовірності гравців, вигуки і гральні ритуали з упевненою компетентністю. Розуміючи, що цей аспект життя буде незнайомим для переважної більшості читачів, він поводить себе дуже обережно стосовно зображення того, що, коли і навіщо відбувається. Він постачає читачеві майже надлишкову інформацію — балансуючи на межі підручника — але вчасно перемикає нашу увагу на небезпеку, яка супроводжує гру. Приваба та відраза до азартних ігор додає вигаданому образу Бонда більшої правдоподібності — майже кожен відчував азарт, навіть якщо просто купував білет Національної лотереї.

Образ Бонда має довгу літературну історію. Жанр шпигунської літератури — принаймні те, що ми під цим розуміємо, — це значною мірою британський феномен, який розквітнув на початку двадцятого сторіччя. Як ми згадували, «Таємниця пісків» Чілдерса стала основоположним прикладом цього жанру, поруч з кіплінговським «Кімом»¹ та, дещо пізніше, конрадівським «В очах Заходу»². Шалено популярними напередодні Першої світової війни були, спричинивши навіть шпигуноманію, романи Вільяма Ле Кьо³ — щоправда, менш досконалі

---

¹ Роман 1901 року.

² Роман Джозефа Конрада 1911 року.

³ William Le Queux (1864–1927) – англо-французький журналіст, дипломат та письменник.

з літературного погляду. Фантастично плодючий і настільки ж жадливий (він міг напродукувати до шести романів за рік), Ле Кьо був таким поганим, що ним неможливо не захоплюватися:

– Тут наклеюється дещо цікавеньке для нас, – сказав Рей, набиваючи тютюн у люльку, і з вигляду його свіжовиголоного обличчя я зрозумів, що він нанюхав присутність шпигунів.

Перша світова війна породила, чи те простий збіг, серед інших романи Джона Бакена¹ про Річарда Ханнея та «Ешенден» Сомерсета Моема². Обидва письменники, так би мовити, характеризують два напрями, в яких розвивалася шпигунська література. Перший напрямок — пригодницька література, де багато нерозважності та дії, а другий становить драму свідомості, моральних мук та непевних наслідків. Є спокуса сказати, що авантюрне відгалуження через Еріка Емблера³ розквітло у творчості Іена Флемінга; а внутрішня драма свідомості, через Грема Гріна⁴ та інших, найповніше проявилась у Джона Ле Карре⁵. Звісно, Флемінг та Ле Карре — ті письменники, котрі найбільше вплинули на зображення шпигунства як ремесла у творах будь-якого письменника ХХ сторіччя.

---

¹ Джон Бакен Твідсмур (1915–1990) – шотландський письменник, політик, дипломат, генерал-губернатор Канади. Найвідоміший шпигунським трилером «39 сходинок» (1915 р.), який у 1935 році екранізував Альфред Хічкок.

² Збірка новел «Ешенден, або Британський агент» (1928 р.).

³ Ерік Емблер (1909–1998) – британський письменник, автор шпигунських романів, сценарист.

⁴ Грем Грін (1904–1991) – англійський письменник і драматург («Тихий американець» (1955), «Наш резидент у Гавані» та ін.). Фільмографія письменника охоплює 39 стрічок.

⁵ Ле Карре (нар. 1931 р.) – англійський письменник, працівник британської розвідки, автор шпигунських трилерів («Шпигун, який прийшов з холоду» (1965), «Шпигуне, вийди геть» (1974), «Нічний адміністратор» (1993) та ін.).

Однак варто зазначити, що розподіл цей доволі грубий та штучний, і, можливо, Флемінг заслуговує (особливо з «Казино “Руаяль”») на окреме відгалуження, оскільки має особливості обох таборів. Бонд, зображений у романах, відрізняється від Бонда кінематографічного. Яким би супергероєм та людиною дії Бонд не був, він має слабкі місця: кричить і плаче під тортурами, на відміну від значно легковажнішої сцени у фільмі 1967 року¹, і не цурається сумнівів. Одного разу Бонд усерйоз замислюється, чи правильну кар’єру вибрав, і, збираючись подати у відставку, перебуває в сум’ятті стосовно того, що йому робити зі своїм життям. Такі деталі образу Бонда набули б загрозливих розмірів, варто було Флемінгу згустити барви замість того, щоб просто описати їх — хоча, покладаючи руку на серце, сучасний образ Бонда значною мірою ґрунтується на кінокартинах, і більшість людей просто необізнана з тим, про що писав Флемінг.

Незалежно від джерела — роман то чи повість — образ Бонда є частиною невмирущого літературного надбання. Перші романи зазнали шквалу критики за зображення Бонда глибоко аморальним персонажем, здебільшого через його нерозбірливість у статевих стосунках, азартний характер, пияцтво, самозакоханість та безжалісність. Принаймні, один випуск газети «Бойовий Крик», яку Армія Порядунку розповсюджувала в пабах безплатно, був присвячений прокльонам на адресу Бонда. Сучасні критикани перемкнули увагу з Бонда — навіть боротися з видуманим персонажем! — і зосередили вогонь на його творцеві, тавруючи Флемінга як жінконенависника та садиста. Можна сперечатися щодо особистості Флемінга, однак не можна заперечувати такі характерні риси Бонда, як сміливість, цілеспрямованість, винахідливість,

---

¹ Пародійна комедія, вільна інтерпретація твору Флемінга. Головні ролі грають Девід Найвен, Урсула Андресс, Вуді Аллен, Пітер Селлерс (кошторис – 12 млн., збори – 41,7 млн.).

патріотизм та лояльність, здатність любити та великодушність. Під час жахливої і далеко не комічної сцени тортур у «Казино “Руаяль”» Бонд наміряється будь-що вистояти — рідкісна та куди рідше успішна — чеснота.

Із урахуванням викладеного набагато цікавіше дослідити вплив Бонда на світову культуру, ніж перераховувати складові характеру. Він став справжнім глобальним брендом, куди більшим, аніж Джордж Смайлі¹ Ле Карре, і, на відміну від «Кока-коли», не має серйозних конкурентів. «Казино “Руаяль”» — роман, що зображає свій час та є дуже британським за духом, — дав світові героя, який виявився нестаріючим та універсальним. Це сталося завдяки розважальній природі твору, але й не тільки: майже самотужки Бонд врятував концепцію героя саме тоді, коли антигерой почав набувати героїчних рис. Звісно, ми не сприймаємо його кіношні трюки всерйоз, але Бонд живить нашу ідею героя як особи, котра бореться зі злом і врятовує світ. Нема потреби вірити, що такі люди існують тільки задля того, щоб отримати від них користь; ні, вони просто не дають нашому оптимізму померти. Це, а також те, що він, що не робив би, робить стильно — як задумував його творець — є, напевне, ключем до його привабливості.

Усупереч безкінечним закиданням з боку тих, хто знає, як працює секретна служба зсередини, публіка вважає образ Бонда таким, що відповідають дійсності. Менш прийнятним можна вважати ступінь відповідності його діяльності щоденній реальності розвідувальної роботи, але й тут його вплив відчувається. Сказане можна пояснити двома способами. По-перше, багато обізнаних і просто розсудливих людей вважає, що розвідувальна

---

¹ Джордж Смайлі (нар. 1915 р.) – офіцер розвідки, уявний персонаж романів Джона Ле Карре «Шпигун, який прийшов з холоду», «Шпигуне, вийди геть», «Вбивство поджентльменськи»).

робота полягає саме у відстрілі мерзотників, а не в значно прозаїчнішій реальності з їхнього вербування задля того, щоб з'ясувати секрети, хоча шпигуни, згідно зі здоровим глуздом, мають прагнути, щоб їхні джерела інформації залишались якомога довше живими. По-друге, і це куди практичніше, сфера впливу Бонда настільки широка, що, за інформацією офіцерів МІ-6, можна приїхати до найвіддаленішої зачуханої громади на іншому боці Земної кулі, сказати: «Я — з британської розвідки, і мені потрібна ваша допомога» — й завжди отримаєш сприяння. А тепер спробуйте сказати: «Я — з бельгійської розвідки» — і подивимось, як довго вам доведеться пояснювати, чого і навіщо ви хочете.

Звісно, ми знаємо, що Джеймса Бонда не існує, але деяка частина нашого мозку прагне вірити в його існування, слідом за творцем цього літературного героя. Ми маємо право сподіватися хоча б на можливість його існування. Ось чому ми знову і знову читаємо «Казино “Руаяль”».

Алан ДЖАДД¹.
2012

---

¹ Алан Джадд – літературний псевдонім Алана Едвіна Петті (нар. 1946 р.). Колишній солдат та дипломат, згодом аналітик з безпеки й автор книг.

СЕКРЕТНИЙ АГЕНТ

О третій ранку запах тютюну та поту в казино стає вкрай нестерпним. Мало-помалу ерозія душі, викликана азартною грою — круто замішаною на жадобі, страху і нервовій напрузі — досягає межі; тоді почуття, що пробудилися, відчайдушно протестують.

Раптом Джеймс Бонд відчув себе стомленим. Він завжди знав міру власних можливостей та цілковито довіряв своїм відчуттям. Це допомагало уникати виснаження, коли гострота сприйняття притуплюється і призводить до помилок.

Він відірвався від столу рулетки, в яку грав, та підійшов до високої, на рівні грудей, латунної баляси, що оточувала центральний стіл у *salle privée*¹.

Ле Шифр продовжував гру, та, здається, як і досі, вигравав. Перед ним у безладді мостилася купа цяткуватих фішок вартістю по сто тисяч. Дебелою лівою рукою він прикривав скромну купку більших жовтих фішок по півмільйона франків кожна.

Бонд секунду роздивлявся його чудернацький виразний профіль, а потім знизав плечима, немов проганяючи небажані думки, і рушив далі.

Огорожа, що оточувала *caisse*², доходила до підборіддя, а *cassier*³ — насправді лише дрібний банківський клерк — сидів на табуреті, зайнятий збиранням фішок у стоси, а купюр — у пачки. Усі вони були дбайливо

---

¹ Приватна кімната (тут і далі – *франц.*).

² Каса.

³ Касир.

розкладені на полицях і перебували за традиційним захисним бар'єром приблизно на рівні паху. Касир був озброєний коротким важким кийком та пістолетом, тому перевалитися через бар'єр та поцупити банкноти, а потім перескочити назад і вибігти з казино через коридори до дверей видавалося неможливим. До того ж касири працюють, як правило, в парах.

Бонд поміркував над такою можливістю, поки отримував з рук касира пачку стотисячних банкнот, а на додачу кілька пачок з десятитисячними купюрами. В іншій частині мозку крутилася картинка завтрашнього щоденного засідання зборів правління казино.

«Месьє Ле Шифр взяв два мільйони. Грав, як зазвичай. Міс Ферчайлд виграла мільйон за годину, потім пішла. Лише за годину вона реалізувала три «банки» месьє Ле Шифра. Вона грала холоднокровно. Месьє віконт де Війорен зробив мільйон двісті тисяч на рулетці. Він грав по максимуму на першій та останній дюжинах. Йому щастило. І ще, той англієць, містер Бонд, довів за два дні свій виграш до трьох мільйонів рівно. Він грав за прогресивною системою на червоне за столом номер п'ять. Дюкло, *chef de partie*¹, надасть деталі. Містер Бонд завзятий і грає по-крупному. Гра у нього йшла, та й нерви міцні. За вечір «залізка»² виграла — «х», бакара³ виграла — «у», рулетка виграла — «z». Рулетка «буль»⁴ залишалася непопулярною, і від неї тільки збитки».

---

¹ Ведучий.

² *Chemin de fer* («залізниця») – один з найпоширеніших варіантів гри в бакара.

³ Ідеться про класичний різновид гри. Варіанти гри в бакара – «залізниця», європейська (класична), американська (суміш європейської зі *Chemin de fer*), пунто-банко, макао, дев'ятка, мінібакара тощо.

⁴ *La Boule* – різновид рулетки. Обслуговує не круп'є, а бул'є, грають значно більшою кулькою, ніж у звичайній рулетці, поле розкреслене на 9 номерів.

«Merci, Monsieur Xavier»¹.

«Merci, Monsieur le Président»².

«Чи щось подібне», — подумав Бонд, проходячи через поворотні двері *salle privée*; він кивнув на прощання нудьгуючому порт'є у вечірньому вбранні, який у разі тривоги мав перекрити вихід, натиснувши ногою електричну педаль, що блокує двері.

Потім члени правління казино підіб'ють баланс і вирушать по домівках чи кафе на сніданок.

Щодо плану пограбування каси, над яким Бонд міркував чисто теоретично, то для успішного нападу достатньо, за його підрахунками, десятох дужих чоловіків, правда, знадобиться вбити одного-другого службовця казино. Для такого роду роботи хіба не знайдеться десяток рішучих хлопців, а не плаксіїв! Чи то у Франції, чи деінде.

Бонд простягнув тисячофранкову купюру *vestiaire*³ і, спустившись сходишками, зробив висновок, що Ле Шифр за будь-яких умов не наважиться на пограбування каси, й остаточно викинув таку можливість із голови. Натомість перейшов до аналізу своїх фізичних відчуттів. Гострі камінці продавлювали підошви його вечірніх черевиків, у роті було неприємно гірко, і ще він трохи спитнів під пахвами, очі позапухали. Відчув, що кров прилила до обличчя і щоки та ніс горять. Бонд глибоко вдихнув солодке нічне повітря й урівноважив себе. Цікаво, чи обшукали його кімнату відтоді, як він покинув готель перед обідом.

Перетнувши широкий бульвар, Бонд крізь сквер попрямував до готелю «Сплендід». Тут посміхнувся консьєржу, який вручив йому ключа — кімната 45 на другому поверсі — й телеграму.

---

¹ Дякуємо, мес'є Ксав'є.

² Дякую, мес'є Президент.

³ Гардеробник.

Звістка прийшла з Ямайки:

КІНГСТОН Я ХХХХ ХХХХХХ ХХХХ ХХХ БОНД СПЛЕНДІД

РУАЯЛЬ-ЛЕЗ-О ДЕПАРТАМЕНТ НИЖНЯ СЕНА

ВИРОБНИЦТВО ГАВАНСЬКИХ СИГАР УСІМА КУБІНСЬКИМИ
ФАБРИКАМИ 1915 ДЕСЯТЬ МІЛЬЙОНІВ ПОВТОРЮЮ ДЕСЯТЬ МІЛЬ-
ЙОНІВ КРАПКА СПОДІВАЮСЬ СУМА ВАС ЗАДОВОЛЬНИТЬ

УСЬОГО НАЙКРАЩОГО ДАСІЛЬВА

Це означало, що десять мільйонів франків йому вислали. Телеграма стала відповіддю на запит Бонда про додаткове фінансування, який він відправив у штабквартиру в Лондоні через Париж. Своєю чергою, Париж поспілкувався з Лондоном, а Клементс — голова департаменту, де служив Бонд — звернувся до М., який хоч і скривився, але наказав «брокеру» владнати питання в казначействі.

Бонд якимось працював на Ямаїці, й тут, у Руаяль, перебував як дуже заможний представник торгового дому «Каффері» — провідної ямайської фірми з експортно-імпортних операцій. Інструкції йому передавали з Ямайки через неговірного чоловіка — голову фотовідділу «Дейлі Глінер», популярної на Карибах газети.

Той чоловік у «Глінері» на ім'я Фосетт колись працював рахівником на черепаховому промислі — найбільшому на Кайманових островах. Він був одним з тих хлопців, які на початку війни пішли добровольцями, а закінчив Фосетт помічником скарбника невеличкого підрозділу морської розвідки на Мальті. Після війни він з важким серцем готувався повернутися на Каймани, коли на нього звернув увагу карибський підрозділ секретної служби. Після інтенсивної підготовки з фотографування і набуття інших навичок Фосетт, із мовчазної згоди впливової на Ямаїці людини, отримав місце праці у фотовідділі «Глінера».

У проміжку між сортуванням фотографій від великих агенцій — «Кістоун», «Вайд-Ворлд», «Юніверсал», «Ай-Ен-Пі» та «Рейтер-фото» — він одержував телефоном категоричні інструкції від людини, яку ніколи не бачив, і мав виконувати деякі прості дії, що не потребували нічого особливого, крім абсолютної обачності, швидкості й точності. За незначні послуги щомісячно отримував на свій рахунок у канадському «Роял Банку»¹ двадцять фунтів від неіснуючого англійського родича.

Теперішнє завдання Фосетта полягало в тому, щоб негайно передавати Бонду в повному обсязі тексти повідомлень, отриманих на домашній телефон від свого анонімного адресата. Той запевнив Фосетта: нічого з того, що він надішле далі, не викличе ніяких підозр у поштової служби Ямайки. Тому він аніскілечки не здивувався, коли нараз перетворився на позаштатного кореспондента агенції «Мерітайм Прес та Фото» з можливістю надсилати оплачені наперед повідомлення до Франції і Англії з підвищеним на десять фунтів гонораром.

Фосетт відчував себе захищеним та підбадьорився настільки, що почав марити про медаль Британської імперії², а також зробив перший внесок за «Морріс-майно»³. Ще він придбав зелений козирок, якого давно жадав і який допомагав йому підтримувати враження важливої особи на посту начальника фотовідділу.

Телеграма надала Бонду деякі деталі. Він відвик від прямого підпорядкування, і такий порядок справ йому подобався. Почувався комфортно, позаяк мав годину-

---

¹ Royal Bank of Canada – найбільший канадський банк, дванадцятий у світі за ринковою капіталізацією, заснований у 1864 р. в Галіфаксі.

² Медаль за заслуги, якою нагороджують цивільних та військових.

³ Малолітражний автомобіль, що випускала компанія «Morris» у 1948–1971 роках.

другу люфту в спілкуванні з М. Він розумів, що такий стан речей радше обманливий, що, найімовірніше, в Руаяль-лез-О є інший співробітник спецслужби, який рапортує незалежно, однак не міг відмовитися від ілюзії, що перебуває не за якихось сто п'ятдесят миль поза Каналом від жадливої будівлі контори біля Ріджентс-парку¹, та що за ним не спостерігають, оцінюючи, ті нечисленні холодні мізки, завдяки яким усе це і працює. Подібно до Фосетта, мешканця Кайманів з Кінгстона, котрий розумів: якщо придбає «Морріс-майно» одразу, замість того, щоб підписати договір про кредит, хтось у Лондоні прознає це і зацікавиться, звідки в нього гроші.

Бонд перечитав телеграму двічі. Потім відірвав бланк з пачки на стійці (навіщо залишати відтиск) і написав відповідь великими літерами:

ДЯКУЮ ІНФОРМУВАТИМУ ПЕРШІЙ НАГОДІ БОНД

Він віддав бланк консьержу, а телеграму за підписом «ДаСільва» поклав у кишеню. Наймачі консьержа (якщо такі є) зможуть отримати копію телеграми за хабар у місцевому поштовому відділенні, якщо, звісно, консьерж ще не відпарював конверта чи не прочитав текст горініж, поки його вивчав сам Бонд.

Бонд узяв ключа, подякував консьержу і попрямував до сходів, похитавши головою ліфтеру. Знав, який небезпечний сигнал може подати ліфт. Хоча Бонд не очікував, що хтось соватиметься на другому поверсі, але обережність не завадить.

---

¹ Один із головних королівських парків Лондона – між Вестмінстером та Кемденом. Окрім Лондонського зоопарку та центральної мечеті Лондона, що насправді там розміщені, Флемінг розташував тут штаб-квартиру британської секретної служби. З 1995 р. штаб-квартира MI-6 міститься на Vauxhall Cross 85.

Безшумно підіймаючись на пальцях, він пошкодував про пихатість своєї відповіді М. через Ямайку. Як гравець Бонд вважав помилкою встрявати у гру з невеликим капіталом. Проте М., найімовірніше, більше не дасть. Бонд стеноу плечима, звернув до коридору і безшумно пішов до дверей свого номера.

Точно пам'ятав, де вимикач — одним рухом розчинив двері, увімкнув світло, вихопив пістолета й завмер на порозі. Його глузливо зустріла тиха і порожня кімната. Не звертаючи уваги на напіввідчинені двері у ванну кімнату, він клацнув замком, увімкнув лампу біля ліжка, іншу — над дзеркалом і кинув пістолет на канапу біля вікна. Потім нахилився, щоб перевірити, чи на місці його чорний волосок, який він перед обідом прикріпив до шухляди секретера.

Потім Бонд обдивився ледь видимий шар тальку на внутрішньому боці порцелянових ручок шафи для одягу. Порошок також виглядав незайманим. Пройшов до ванної, підняв кришку бачка унітазу і перевірів, чи відповідає рівень води ледь помітній мітці на боці мідного поплавця.

Усі маніпуляції зі саморобною охоронною сигналізацією не видавалися Бонду ні безглуздими, ні надмірними. Він був секретним агентом і досі залишався живим тільки завдяки ретельній увазі до найменших дрібниць, що стосувалися його професії. Рутинні остороги Бонда були такими самими осмисленими, як перевірка обладнання у аквалангіста, пілота-випробувача чи представника будь-якої іншої небезпечної професії.

Переконавшись, що кімнату не обшукали під час його перебування в казино, Бонд роздягнувся і прийняв холодний душ. Потім запалив сімнадцяту за день сигарету й сів за писемне бюро з товстою пачкою грошей — як тими, що були призначені для гри, так і виграними — щоб занести нові цифри до маленького записника. За два дні він виграв рівно три мільйони франків. У Лондоні йому

吳

видали десять мільйонів, а тепер він попросив ще десять. Із урахуванням надісланої в «Креді Ліонне»¹ суми його оперативний капітал становитиме двадцять три мільйони франків, чи близько двадцяти трьох тисяч фунтів.

Кілька секунд Бонд просидів нерухомо, вдивляючись у темряву моря за вікном, опісля закинув пачку банкнот під подушку односпального ліжка, багато прикрашеного орнаментом, почистив зуби, вимкнув світло та із задоволенням пірнув під по-французьки дуже сильно накрохмалені простирадла. Десять хвилин він полежав на лівому боці, прокручуючи в голові події минулого дня, потім перекинувся і спрямував свідомість тунелем сну.

Перед тим, як остаточно забутися, засунув праву руку під подушку і намацав руків'я кольта «поліс-позитив»² із вкороченим стволом. Потім його вії опустилися, погасивши теплий та глузливий погляд і перетворивши обличчя на застиглу маску — іронічну, жорстоку, холодну.

---

¹ Crédit Lyonnais – один із найстаріших банків Франції. Заснований у 1863 р. в Ліоні.

² Шестизарядний револьвер компанії «Кольт». Виробляли в 1907–1947 роках.